

Stanowisko
Uniwersyteckiej Komisji Nauki
z dnia 10 października 2025
w sprawie zwiększenia środków na utrzymanie aparatury badawczej

Członkowie Uniwersyteckiej Komisji Nauki zwracają się z apelem o pilne i trwałe zwiększenie środków przyznawanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego na utrzymanie aparatury badawczej w ramach ministerialnego programu finansującego utrzymanie aparatury naukowo-badawczej, stanowiska badawczego oraz specjalnej infrastruktury informatycznej (SPUB).

W ostatnich latach jednostki badawcze w Polsce zainwestowały znaczące krajowe i europejskie środki finansowe w nowoczesną i innowacyjną aparaturę — zaplecze to osiągnęło poziom pozwalający na prowadzenie badań o międzynarodowej renomie i daje realną szansę na transfer technologii do gospodarki. Jednak samo posiadanie zaawansowanego sprzętu nie gwarantuje efektów. Bez stałego finansowania utrzymania, serwisu, części zamiennych, aktualizacji oprogramowania, wykwalifikowanego personelu technicznego oraz odpowiednich materiałów i mediów do testowania nowych aplikacji i technologii, urządzenia szybko tracą gotowość operacyjną, a inwestycje ulegają dewaluacji.

Nowoczesna aparatura wymaga regularnego użytkowania i ciągłego serwisowania — w świecie, który rozwija się w bardzo szybkim tempie, nie ma miejsca na długie przestoje. Nawet krótkie przerwy w eksploatacji związane z brakiem środków finansowych, powodują opóźnienia w projektach, utratę kompetencji zespołów badawczych i zmniejszenie konkurencyjności w pozyskiwaniu grantów i partnerstw przemysłowych, tak w kraju jak i na świecie. Szybkie starzenie się technologii oznacza też, że opóźnienia przekładające się na realne straty: utrudniony transfer wiedzy, brak możliwości prowadzenia zaawansowanych badań, mniejsza liczba przełomowych publikacji i ograniczone możliwości współpracy z sektorem prywatnym.

W obecnej, dynamicznej sytuacji geopolitycznej, zdolność do szybkiego prowadzenia badań i wdrażania innowacyjnych technologii ma również wymiar bezpieczeństwa gospodarczego i strategicznego. Zdolne i sprawne zaplecze badawcze zwiększa odporność kraju na zewnętrzne kryzysy, umożliwia szybką adaptację rozwiązań użytkowych i wzmacnia pozycję państwa w międzynarodowej współpracy naukowej i technologicznej.

Nowe technologie odgrywają kluczową rolę w rozwoju wielu sektorów gospodarki. Przykładami tego jest sztuczna inteligencja, która optymalizuje procesy produkcyjne i diagnostykę medyczną; biotechnologia i genomika napędzają rozwój leków oraz precyzyjne rolnictwo i bioprodukcję; badania nad magazynowaniem energii i ogniwami mają fundamentalne znaczenie dla transformacji energetycznej; zaawansowane materiały i nanotechnologie umożliwiają lżejsze i trwalsze konstrukcje oraz nowe sensory; rozwój półprzewodników i fotoniki wspiera lokalne łańcuchy dostaw elektroniki; wreszcie

cyberbezpieczeństwo i komunikacja kwantowa są niezbędne dla ochrony infrastruktury krytycznej. We wszystkich tych obszarach dostęp do działającej i dobrze utrzymanej aparatury jest niezbędnym warunkiem prowadzenia badań, prototypowania i skutecznego transferu technologii do przemysłu.

Zaniechanie adekwatnego finansowania SPUB prowadzi do marnotrawienia wcześniej poniesionych inwestycji, co przekłada się na nieefektywne zarządzanie zasobami badawczymi kraju. Brak wsparcia utrzymania infrastruktury spowoduje zmniejszenie potencjału gospodarczego, mniejszą liczbę innowacyjnych produktów i usług, a także utratę konkurencyjności międzynarodowej.

Uniwersytecka Komisja Nauki rekomenduje ośrodkom decyzyjnym znaczne zwiększenie alokacji środków dla programów SPUB i zapewnienie stabilnego, wieloletniego finansowania utrzymania aparatury; objęcie wsparciem pełnego zakresu kosztów eksploatacyjnych, w tym serwisów, części zamiennych, umów serwisowych producentów, wynagrodzeń personelu technicznego, szkoleń; utworzenie funduszu awaryjnego na pilne naprawy i wymianę kluczowych elementów w celu minimalizacji przestojów; uproszczenie i przyspieszenie procedur aplikacyjnych oraz rozliczeniowych, tak aby środki docierały sprawnie i mogły być przeznaczone na realne potrzeby utrzymania; wspieranie modelu współdzielonej infrastruktury z dostępem dla innych jednostek oraz przemysłu, co zwiększy wykorzystanie aparatury i potencjał komercjalizacyjny; oraz wprowadzenie mierników efektywności finansowania (dostępność sprzętu, liczba projektów i godzin pracy aparatury, rezultaty naukowe i transfer technologii) oraz regularne raportowanie wykorzystania środków.

Utrzymanie i sprawność aparatury badawczej to inwestycja w niezależność technologiczną, rozwój gospodarczy i bezpieczeństwo kraju — nie koszt do oszczędzania. Zwiększenie i stabilizacja finansowania programów SPUB to decyzja strategiczna, której skutki będą widoczne w postaci wzrostu innowacyjności, tworzenia miejsc pracy o wysokiej wartości dodanej oraz wzmocnienia konkurencyjności Polski na arenie międzynarodowej.

Prof. dr hab. Zygmunt Lalak

Przewodniczący Uniwersyteckiej Komisji Nauki